

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 5.4.2011
KOM(2011) 173 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate ELi raamistik aastani 2020

1. ROMADE OLUKORRA PARANDAMINE: LIIDU JA LIIKMESRIIKIDE SOTSIAALNE JA MAJANDUSLIK KOHUS

Euroopas elavast hinnanguliselt 10–12 miljonist¹ romast paljud kannatavad oma igapäevaelus eelarvamuste, sallimatuse, diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutuse all. Nad on kõrvale jäetud ja elavad väga vaestes sotsiaal-majanduslikes tingimustes. See ei ole Euroopa Liidus 21. sajandi alguses vastuvõetav.

ELi Euroopa 2020. aasta strateegias, mis käsitleb uut arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat kasvu, – ei ole kohta Euroopa suurima vähemuse jätkuvale majanduslikule ja sotsiaalsele tõrjutusele. Nii riiklikul kui ka ELi tasandil on vaja pidada romadega aktiivset dialoogi ja võtta otsustavaid meetmeid. Kui esmane vastutus meetmete valdkonnas on riiklikel ametiasutustel, siis romade sotsiaalne ja majanduslik integratsioon on kahepoolne protsess, mis nõuab nii elanikkonna põhiosa kui ka roma kogukondade liikmete hoiakute muutust².

Esiteks peavad liikmesriigid tagama selle, et romasid ei diskrimineerita, vaid koheldakse kui kõiki teisi ELi kodanikke, kellel on võrdne juurdepääs ELi põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigustele. Lisaks on vaja võtta meetmeid, et kaotada põlvkonnast põlvkonda kanduv vaesus. Paljudes liikmesriikides kujutavad romad endast märkimisväärset ja kasvavat hulka kooliealisest elanikkonnast ning seepärast ka tulevasest tööjõust. Roma elanikkond on noor: 35,7 % neist on alla 15 aasta vanad, võrreldes 15,7 %ga ELi koguelanikkonnast. Romade keskmine vanus on 25 aastat, võrreldes ELi keskmise 40 aastaga³. Suur hulk tööealistest romadest on heade töökohtade leidmiseks vajaliku hariduseta. Seepärast on väga oluline investeerida roma laste haridusse, et nad saaksid hiljem edukalt tööturule siseneda. Märkimisväärse roma elanikkonnaga liikmesriikides on sellel juba ka majanduslik mõju. Hinnanguliselt on Bulgaarias 23 % uutest tööturule sisenejatest romad ja Rumeenias 21 %⁴.

Suur hulk ELis elavaid romasid on seaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud. Nende elamistingimused on sama halvad kui enamikul ELi kodakondsusega romadel, lisaks peavad nad pistma rinda raskustega, mis seisavad väljastpoolt ELi tulevate sisserändajate ees. Neile raskustele püütakse leida lahendust kolmandate riikide kodanike integreerumist käsitleva ELi poliitika raames, võttes samas arvesse eriti haavatava elanikkonnarühma vajadusi⁵.

Romade integreerimine ei too endaga kaasa vaid sotsiaalset kasu, vaid on ka majanduslikult kasulik nii romadele kui ka kogukondadele, mille osaks nad on. Näiteks tooks Maailmapanga hiljutise uurimuse⁶ põhjal romade täielik integratsioon teatavates riikides kaasa ligikaudu 0,5

---

¹ Mõistet „roma” kasutatakse sarnaselt muudele Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu poliitilistele dokumentidele ühisnimetajana inimrühmade kohta, keda iseloomustab samalaadne kultuuritaust, nagu *Sinti, Travellers, Kalé, Gens du voyage* jne, sõltumata sellest, kas nad on paiksed või mitte; hinnanguliselt ligi 80 % romadest on paiksed (SEK (2010)400).
² KOM(2010) 133, lk 5.

³ Fundación Secretariado Gitano, *Health and the Roma community, analysis of the situation in Europe*, 2009. Uurimus käsitleb Bulgaariat, Hispaanias, Kreekat, Portugali, Rumeeniat, Slovakkias ja Tšehhis.

⁴ Maailmapank, *Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, the Czech Republic, Romania and Serbia*, september 2010.

⁵ Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava käsitlev teatis on kavas esitada 2011. aastal.

⁶ Maailmapank, *Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, the Czech Republic, Romania and Serbia*, september 2010.

miljardi euro suuruse majandusliku kasu aastas. Romade suurem osalemine tööturul parandaks majanduslikku tootlikkust, kahandaks valitsuse kulutusi sotsiaalabile ja kasvataks maksutulu tulumaksu näol. Nimetatud uurimuse kohaselt on romade integratsiooni maksutulu tööturul hinnanguliselt ligikaudu 175 miljonit eurot riigi kohta. Kõik need olulised romade integratsiooni majandus- ja finantstulemused võivad vastutasuks soodustada avalikkuse suuremat avatust romade suhtes ja aidata kaasa nende sujumasse integreerumisse nendes kogukondadesse, mille osaks nad on.

Romade majanduslik integratsioon aitaks kaasa ka sotsiaalsele sidususele ja parandaks kinnipidamist põhiõigustest, sealhulgas vähemuste õigustest, ning aitaks kaotada diskrimineerimise soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu või rahvusvähemusse kuulumise tõttu⁷.

EL on liikmesriikidele teinud mitmeid ettepanekuid edendada romade sotsiaalset ja majanduslikku integratsiooni, viimati oma 2010. aasta aprilli teatises⁸. Liikmesriikidele on juba direktiiviga 2000/43/EÜ pandud kohustus anda romadele (nagu teistele ELi kodanikele) diskrimineerimata juurdepääs haridusele, töökohtadele, kutseõppele, tervishoiule, sotsiaalsele kaitsele ja eluasemele. Nimetatud direktiivi rakendamise range järelevalve võiks olla kasulik vahend romade integratsiooni mõõtmiseks⁹.

Hoolimata nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil saavutatud teatatavast edust¹⁰ on viimaste aastate jooksul enamiku romade igapäevaelus muutunud vähe. Romadega tegeleva komisjoni töökonna¹¹ järelduste kohaselt ei ole ikka veel võetud tulemuslikke ja proportsionaalseid meetmeid suure osa ELi roma elanikkonna sotsiaalsete ja majanduslike probleemide lahendamiseks.

Selle probleemiga tegelemiseks ja kuna mittediskrimineerimine üksi ei ole piisav romade sotsiaalse tõrjutusega võitlemiseks, palub komisjon ELi institutsioonidel kiita heaks käesolev romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate ELi raamistik. See on vahend, mis täiendab ja tugevdab ELi võrdset kohtlemist käsitlevat õigust ja poliitikasuundi, tegeledes riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning koostöös romadega romade erivajadustega saada võrdne juurdepääs töökohtadele, haridusele, eluasemele ja tervishoiule.

Nimetatud ELi raamistiku eesmärk on muuta romade elu realselt. See on ELi vastus praegusele olukorrale ja ei asenda liikmesriikide esmavastutust nimetatud valdkonnas. Käesoleva ELi raamistikuga julgustab Euroopa Komisjon liikmesriike võtma vastu ja arendama vastavalt oma territooriumil asuva roma elanikkonna suurusele¹² ja valdkonnas seni tehtud tööle välja ühtse lähenemisviisi romade integratsioonile ning kiitma heaks asjaomased eesmärgid.

---

⁷ Euroopa Liidu lepingu artikkel 2 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 21.

⁸ Romade sotsiaalne ja majanduslik lõimumine Euroopas, KOM(2010) 133.

⁹ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (ELT L 180, 19.7.2009).

¹⁰ KOM(2010) 133, jagu 2.

¹¹ Romadega tegelev komisjoni töökond loodi 7. septembril 2010, et suunata, hinnata ja piirmäärastada romade integratsiooniks mõeldud ELi vahendite kasutust (sealhulgas tulemuslikkust) kõigi liikmesriikide poolt ning määrata kindlaks puudujäägid vahendite kasutamisel.

¹² Vt hinnangulised andmed Euroopa Nõukogu veebilehel http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, mis on esitatud käesoleva teatise lisan.

2. VAJADUS SUUNATUD LÄHENEMISVIISI JÄRELE: ROMASID KÄSITLEVATE RIIKLIKE INTEGRATSIOONISTRATEEGIADE ELI RAAMISTIK

Selleks et saavutada märkimisväärset edu romade integratsiooni suunas, on praegu oluline kiiresti tagada, et riiklik, piirkondlik ja kohalik integratsioonipoliitika **keskenduks romadele selgelt ja konkreetset** ning tegeleks romade vajadustega **selgepiiriliste meetmete** näol, et kaotada nende jaoks ebasoodne olukord ja seda kompenseerida. Suunatud lähenemisviis on vaesuse ja tõrjutusega võitlemise laiema strateegia raames (haavatavat ja sõltuvat rühma ei tohi jätta ilma toetusest) kooskõlas mittediskrimineerimise põhimõttega nii ELi kui riiklikul tasandil. Võrdse kohtlemise põhimõtte ei takista liikmesriikidel säilitamast või võtmast konkreetseid meetmeid rassilise või etnilise päritoluga seotud ebasoodsa olukorra kaotamiseks või selle kompenseerimiseks¹³. Mõned liikmesriigid on juba edukalt kasutanud romadele suunatud positiivseid meetmeid, kuna klassikalised sotsiaalseks kaasamiseks võetavad meetmed ei ole piisavad, et vastata romade erivajadustele¹⁴.

Selleks et tagada liikmesriikides tõhusa poliitika kohaldamine, teeb komisjon ettepaneku, et **romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad** koostataks või juba olemasolevad strateegiad kohandataks vastavalt **ELi romade integratsiooni eesmärkidele**, ning nendega kaasneksid suunatud meetmed ja nende saavutamiseks piisav rahastamine (riiklik, ELi või muu). Komisjon pakub välja lahendusi, mille abil kõrvaldada olemasolevad takistused ELi vahendite parema kasutamise teel, ja paneb aluse **lihtsale järelevalvemehhanismile**, et tagada konkreetset tulemusid romade jaoks.

3. ELI PÜÜDLUSTE VÄLJENDAMINE: ROMADE INTEGRATSIOONI EESMÄRKIDE SEADMINE

Euroopa Komisjoni iga-aastane majanduskasvu analüüs¹⁵ näitas, et liikmesriigid ja EL peavad Euroopa 2020. aasta strateegia rakendamiseks ning juhtalgatuste¹⁶ toel peamiste eesmärkide saavutamiseks veel palju vaeva nägema. Mitmete liikmesriikide aitab romade olukorra lahendamine tööhõive, vaesuse ja hariduse osas kaas Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärkide saavutamisele tööhõive, sotsiaalse kaasatuse ja hariduseesmärkide valdkonnas.

ELi romade integratsiooni eesmärgid peaksid hõlmama kooskõlas roma elanikkonna suurusega **nelja olulist valdkonda: juurdepääs haridusele, tööhõivele, tervishoiule ja eluasemele**. Need miinimumstandardid peaksid põhinema ühistel, võrreldavatel ja usaldusväärsetel näitajatel. Nimetatud eesmärkide saavutamine aitab kaasa liikmesriikide tööle Euroopa 2020. aasta strateegia üldesmärkide saavutamisel.

- **Juurdepääs haridusele: tagada, et kõik roma lapsed lõpetaksid vähemalt põhikooli**

¹³ Direktiiv 2000/43/EÜ (EÜT L 180, 19.7.2000).

¹⁴ Näiteks on Ühendkuningriigi teenus *Traveller Education Support Services* (romade hariduse tugiteenus) spetsiaalne teenus, et saavutada võrdne juurdepääs haridusele ja võrdsed haridustulemused roma laste jaoks. Teine näide on Bulgaaria romade töökohtade projekt „JOBS for Roma”, millega pakutakse abi töötutele romadele ja toetatakse ettevõtjaid. Veel näiteid võib leida komisjoni aruandest „Improving the tools for the social inclusion and non-discrimination of Roma in EU” („Romade sotsiaalse kaasamise ja mittediskrimineerimise vahendid ELis”), 2010. Vt ka Euroopa Komisjoni uurimus „International perspectives on positive action measures” („Positiivsete meetmete rahvusvahelised perspektiivid”), 2009.

¹⁵ Iga-aastane majanduskasvu analüüs: Euroopa Liit võtab igakülgseid kriisimeetmeid, KOM(2011) 11.

¹⁶ Seitsmest juhtalgatusest on käesolevas kontekstis kõige olulisemad „Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa tegevusprogramm”, „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava” ning „Innovaatiline liit”.

Hariduslikud saavutused on roma elanikkonna seas märksa madalamal tasemel kui muu elanikkonna seas, kuigi olukord erineb liikmesriigiti¹⁷.

Kuna põhiharidus on kohustuslik kõigis liikmesriikides, peavad liikmesriigid tagama juurdepääsu põhiharidusele kõigi kohustuslikku vanuserühma kuuluvate laste jaoks. Usaldusväärseimate olemasolevate andmete kohaselt, mis on esitatud 2009. aasta tööjõu-uuringus,¹⁸ lõpetab põhikooli ELis 97,5 % lastest.

Uuringust selgub, et osades liikmesriikides lõpetab põhikooli vaid väike osa roma päritolu lastest¹⁹. Roma lapsi leiab liiga suurel määral eriõppeasutustest ja segregeeritud koolidest. On vajadus tugevdada sidemeid kogukondadega kultuuriasutustes ja koolides töötavate vahendajate, kirikute, usuühenduste või koguduste kaudu ja roma vanemate aktiivse osaluse abil, et parandada õpetajate pädevust erinevate kultuuride alal, vähendada segregatsiooni ja tagada kooskõla kohustusega omandada põhiharidus. Komisjon kavandab koos Euroopa Nõukoguga ühismeedet, mille käigus koolitatakse kahe aasta jooksul ligikaudu 1000 vahendajat. Vahendajad saavad vanematele anda teavet ja nõu seoses kohaliku haridussüsteemiga ning aitavad tagada, et lapsed jõuavad kooliteel järgmisele astmele.

On hästi teada, et kui lapsed langevad koolist välja, lähevad hiljem kooli või lahkuvad koolist liialt vara, siis kogevad nad hiljem märkimisväärseid raskusi alates kirjaoskamatuses ja keeleprobleemidest tõrjutuse ja ebapädevuse tajumiseni. Selle tulemusena on neil keerulisem jõuda täiendava hariduse, ülikoolihariduse või hea töökohani. Seepärast soodustatakse programme, mis annavad veel ühe võimaluse koolist väljalangenud noortele täiskasvanutele, sealhulgas programme, mis keskenduvad konkreetset roma lastele. Toetada tuleks ka õpetajate koolitamise reformi ja kasutada laiemalt uuenduslikke õpetamise meetodeid. Mitmekülgset ebasoodsas seisundis olevatele lastele hariduse andmine nõuab valdkondadeülest koostööd ja asjakohaseid toetusprogramme. Komisjoni loodav kõrgetasemeline kirjaoskuse tööühm ja kirjaoskuse kampaania, millega panustatakse Euroopa 2020. aasta strateegia juhtalgatusse „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava”, rõhutavad vajadust võidelda kirjaoskamatuses vastu roma päritolu laste ja täiskasvanute seas.

Komisjon võttis vastu teatise, mis käsitleb väikelaste haridust ja hoidu,²⁰ milles rõhutatakse, et Roma lapsed vajavad teistest? rohkem toetust, kuid nende väikelaste hariduses ja hoius osalemise määr on keskmisest? oluliselt madalam. Parem juurdepääs kvaliteetsele segregeerimata väikelaste haridusele mängib peaosana roma laste hariduslike võimaluste parandamisel, sellest annavad tunnistust ka mitmes liikmesriigis algatatud ja osaliselt ELi eelarvest rahastatavad romade integreerimise meetmed²¹.

Seepärast peaksid liikmesriigid tagama, et kõigil roma lastel on juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja et neid ei diskrimineerita ega segregeerita hoolimata sellest, kas nad on paiksed või mitte. Liikmesriigid peaksid minimaalselt tagama põhihariduse omandamise. Nad peaksid suurendama juurdepääsu kvaliteetsele väikelaste haridusele

¹⁷ Avatud Ühiskonna Instituudi (OSI) 2008. aasta uurimuse (andmed seitsme liikmesriigi kohta) kohaselt saab keskhariduse hinnanguliselt ligikaudu 10 % romadest.

¹⁸ 2009. aasta tööjõu-uuring: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>

¹⁹ Avatud Ühiskonna Instituut, International Comparative Data Set on Roma Education, 2008. Põhiharidust käsitlevad andmed on kättesaadavad 6 liikmesriigi kohta: Bulgaaria, Leedu, Läti, Rumeenia, Slovakkia ja Ungari. Nendes liikmesriikides on kaalutud keskmine 42 %.

²⁰ KOM(2011) 66.

²¹ Katseprojekt „A Good Start: scaling-up access to quality services for young Roma children” („Hea algus: juurdepääsu suurendamine kvaliteetsetele roma väikelaste jaoks”).

ja hoiule ning vähendama keskkooli poolelijättnute hulka vastavalt Euroopa 2020. aasta strateegiale. Roma noori tuleks julgustada omandama ka kesk- ja kolmanda taseme haridust²².

- **Juurdepäas tööhõivele: vähendada vahet romade ja muu elanikkonna tööhõives**

Euroopa 2020. aasta strateegiaga seatakse eesmärgiks, et 75 %l 20–64 aastastest isikutest oleks töökoht (keskmiselt on tööhõive määr ELis 68,8 %²³). 2011. aasta iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitati liikmesriikide reformiprogrammides seatavad riiklikud tööhõive-eesmärgid, mille suhtes edusamme mõõta. Empiiriline tõendusmaterjal ja romade sotsiaalmajandusliku olukorra uurimine näitab, et on suur vahe romade ja muu elanikkonna tööhõives.

Maailemapank leidis, et romade tööhõive määr (eriti naiste hulgas) on palju väiksem kui muu elanikkonna hulgas²⁴. Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti seitsmes liikmesriigis korraldatud uurimus rõhutab samuti olulisi vahesid ja osutab sellele, et romad peavad ennast tööturul äärmiselt diskrimineerituks²⁵.

Seepärast peaksid liikmesriigid andma romadele täieliku ja mittediskrimineeriva juurdepääsu kutseharidusele, tööturule ning füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vahenditele ja algatustele. Soodustada tuleks mikrokrediidi andmist. Avalikus sektoris tuleks piisavat tähelepanu pöörata kvalifitseeritud roma päritolu ametnike tööhõivele. Riiklikud tööturuasutused saavad romasid aidata, pakkudes spetsiaalseid teenuseid ja vahendamist. Selle abil saaks romasid kutsuda tööturule ja suurendada tööhõive määra.

- **Juurdepäas tervishoiule: vähendada vahet romade ja muu elanikkonna tervislikus seisundis**

Keskmine eluiga ELis on meeste puhul 76 ja naiste puhul 82 aastat²⁶. Romade puhul on see hinnanguliselt 10 aastat vähem²⁷. Lisaks, kui ELis on imikute suremus 4,3 tuhande elussünni kohta,²⁸ siis on andmeid, et see määr on roma kogukondades palju kõrgem. ÜRO arenguprogrammi aruandes viie riigi kohta täheldati, et roma laste suremuse määr on sõltuvalt

²² Selles kontekstis tuleks aktiivselt uurida uuenduslike lähenemisviiside, nagu info- ja sidetehnoloogial põhineva õppimise ja oskuste omandamise kasutamist.

²³ Ühise tööhõivearuande eelnõu lisa 3, KOM (2011) 11. Vt ka tööjõu-uuring 2009: 2009. aastal oli tööhõive määr 62,5 % naiste ja 75,8 % meeste seas:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10

²⁴ Maailemapank, sealsamas.

²⁵ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „European Union Minorities and Discrimination Survey: Main Results Report” („Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise teemaline uuring: peamiste tulemuste kokkuvõte”), 2009.

²⁶ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDPH100

²⁷ Solidaarsus ja tervishoid: tervisealase ebavõrdsuse vähendamine Euroopa Liidus, KOM (2009) 567. Vt ka *Fundación Secretariado Gitano*, sealsamas ja Sepkowitz K, „Health of the World's Roma population” („Romade tervis”), 2006, põhineb olukorral Tšehhis, Iirimaa, Slovakkias ja Bulgaarias.

²⁸ Alla aasta vanuste laste surmade aastase arvu ja samal aastal toimunud elussündide arvu suhe. Eurostati andmed, 2009.

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_minfind&lang=en

riigist 2 kuni 6 korda kõrgem kui elanikkonna põhiosas. Imikute suremuse kõrgest määrast roma kogukondades on teatatud ka muudes riikides²⁹.

Selline erinevus peegeldab üldist vahet romade ja muu elanikkonna tervises. Erinevus on seotud romade halbade elamistingimustega, suunatud teabekampaaniate puudusega, piiratud juurdepääsuga kvaliteetsele tervishoiule ja suuremate terviseriskidega. Põhiõiguste ameti uuringus kerkis probleemina eriti esile romade diskrimineerimine meditsiinitöötajate poolt³⁰: 17 % osalenuist vastas, et nad on kogenud selles valdkonnas diskrimineerimist viimase 12 kuu jooksul. Ennetusmeetmete kasutamine roma elanikkonna seas on vähene ja mõnede uurimuste kohaselt ei ole üle 25 % roma lastest täielikult vaktsineeritud³¹.

Seepärast peaksid liikmesriigid võimaldama eelkõige lastele ja naistele juurdepääsu kvaliteetsele tervishoiule ning tegema romadele kättesaadavaks ennetavad meditsiini- ja sotsiaalteenused samal tasemel ja samadel tingimustel kui muu elanikkonna jaoks. Võimaluse korral peaksid tingimustele vastavad romad olema kaasatud nende kogukondadele suunatud tervishoiuprogrammidesse.

- **Juurdepääs eluasemele ja põhiteenustele: kaotada vahe juurdepääsus eluasemele ja avalikele teenustele (vesi, elekter ja gaas) romade ja muu elanikkonna vahel**

ELi lõikes on 72–100 % majapidamistest ühendatud ühisveevärgiga³². Siiski on romade olukord halvem. Nende tihti halbades elamistingimustes puudub piisav juurdepääs avalikele teenustele, nagu vesi, elekter või gaas, ja mittepaiksetel romadel on sageli raskusi vee kättesaadavusega³³. Sellel on negatiivne mõju nende tervisele ja ühiskonda integreeritusele.

Seepärast peaksid liikmesriigid edendama mittediskrimineerivat juurdepääsu eluasemele, sealhulgas sotsiaalmajutusele. Eluasemevaldkonnas võetavad meetmed peaksid moodustama osa ühtsest lähenemisviisist, mis hõlmab haridust, tervishoidu, sotsiaalsfääri, tööhõivet ja turvalisust ning segregatsiooni kaotamise meetmeid. Liikmesriigid peaksid ka tegelema mittepaiksete romade erivajadustega (nt pakkuma sobivaid peatuspaiku). Liikmesriigid peaksid aktiivselt osalema piirkondlike ja kohalike ametiasutuste suunatud programmides.

---

²⁹ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Arenguprogramm (UNDP), *The Roma in Central and Eastern Europe, Avoiding the Dependency Trap* (Romad Kesk- ja Ida-Euroopas. Vältides sõltuvuselõksu sattumist), 2003. Bulgaaria, Rumeenia, Slovakkia, Ungari ja Tšehhi. Equality and Human Rights Commission (võrdõiguslikkuse ja inimõiguste komisjon), *Inequalities Experienced by Gypsy and Traveller Communities: A review* (Ebavõrdsus roma kogukondades: ülevaade), 2009.

³⁰ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „European Union Minorities and Discrimination Survey: Main Results Report” („Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise teemaline uuring: peamiste tulemuste kokkuvõte”), 2009.

³¹ *Fundación Secretariado Gitano*, sealsamas. Vt ka Sheffieldi Ülikool, *The Health Status of Gypsies and Travellers in England* (Romade tervislik seisund Inglismaal), 2004.

³² Eurostati andmed, 2002 - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/8-21032006-AP/EN/8-21032006-AP-EN.PDF

³³ Põhiõiguste amet, *Housing conditions of Roma and Travellers in the European Union* (Romade ja randlejate elamistingimused Euroopa Liidus), võrdlev aruanne, 2009.

4. ROMASID KÄSITLEVAD RIIKLIKUD INTEGRATSIOONISTRATEEGIAID: LIIKMESRIIKIDE SELGE POLIITLINE KOHUSTUS

Tuginedes liikmesriikide, sealhulgas romade kaasamise aastakümne algatuses osalenute kogemustele,³⁴ kutsub komisjon liikmesriike üles viima oma romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad kooskõlla eelnevalt esitatud suunatud lähenemisviisiga ja pikendama planeerimisperioodi aastani 2020. Liikmesriigid, kellel ei ole riiklikke roma strateegiaid, kutsutakse üles seadma sarnaseid eesmärgi vastavalt oma territooriumil asuvale roma elanikkonna suurusele³⁵ ja valdkonnas seni tehtud tööle ning arvestades roma elanikkonna erijoontega.

Liikmesriikide strateegiates tuleks kasutada suunatud lähenemisviisi, mis kooskõlas **romade kaasamise alaste ühiste põhimõtetega**³⁶ aitab aktiivselt kaasa romade integreerimisele **ühiskonna põhiosa** ja **segregatsiooni kaotamisele**. Strateegiad peaksid sobituma Euroopa 2020. aasta strateegia laiemasse raamistikku ja sellele kaasa aitama ning seepärast peaksid need olema **kooskõlas riiklike reformiprogrammidega**.

Romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiade kujundamisel peaksid liikmesriigid pidama silmas järgmisi lähenemisviise:

- Tuleb seada saavutatavad **riiklikud romade integratsiooni eesmärgid**, et vähendada vahet elanikkonna põhiosaga. Need eesmärgid peaksid hõlmama vähemalt nelja ELi romade integratsiooni eesmärki, mis on seotud juurdepääsuga haridusele, tööhõivele, tervishoiule ja eluasemele.
- Määrata vajaduse korral kindlaks **ebasoodsas olukorras mikropiirkonnad või segregeeritud alad**, kus kogukonnad on kõige puudustkannatavamad, kasutades juba olemasolevaid sotsiaalmajanduslikke ja territoriaalseid näitajaid (s.o väga madal haridustase, pikaajaline töötus jne).
- Eraldada **riigieelarvest piisavalt vahendeid**, mida vajaduse korral täiendatakse rahvusvahelistest või ELi allikatest.
- Kehtestada **ranged järelevalvemeetodid**, et hinnata romade integreerimise meetmete mõju ja strateegia kohandamise mehhanismi.

³⁴ Romade kaasamise aastakümne 2005–2015 on rahvusvaheline algatus, mis koondab valitsused, rahvusvahelised partnerorganisatsioonid ja kodanikuühiskonna, et kiirendada edusamme romade kaasamisel ja hinnata saavutatut läbipaistval ja kvantitatiivsel viisil. Aastakümnest võtavad praegu osa 12 riiki: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Bulgaaria, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Hispaania, Horvaatia, Montenegro, Serbia, Slovakkia, Rumeenia, Tšehhi ja Ungari. Sloveenia on vaatlejastaatus. Aastakümne rahvusvahelised partnerid on Maailmapank, OSI, UNDP, Euroopa Nõukogu, Euroopa Nõukogu arengupank, OSCE, ERIO, ERTF, ERRC, UN-HABITAT, UNHCR ja UNICEF.

³⁵ Vt hinnangulised andmed Euroopa Nõukogu veebilehel http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, mis on esitatud käesoleva teatise lisas.

³⁶ 10 romade kaasamise alast ühist põhimõtet esitati platvormi esimesel kohtumisel 24. aprillil 2009. Need lisati nõukogu 8. juuni 2009. aasta järeldustele. Nende hulka kuuluvad: 1) konstruktiivne, pragmaatiline ja mittediskrimineeriv poliitika, 2) selgesõnaline, kuid mitte välistavate eesmärkide seadmine, 3) kultuuridevahelisel kontaktil põhinev lähenemisviis, 4) integreerimise eesmärk, 5) teadlikkus soolisest mõõtmest, 6) tõenditel põhineva poliitika siire, 7) ühenduse vahendite kasutamine, 8) kohalike ja piirkondlike ametiasutuste kaasamine, 9) kodanikuühiskonna kaasamine, 10) romade aktiivne osalemine.

- Strateegiaid tuleks koostada, rakendada ja kontrollida **tihedas koostöös ja pidevas dialoogis roma kodanikuühiskonnaga, piirkondlike ja kohalike ametiasutustega.**
- Tuleb määrata kindlaks **riiklike romasid käsitlevate integratsioonistrateegiate riiklikud kontaktpunktid**, kellel on õigus kooskõlastada strateegia kujundamist ja rakendamist või vajaduse korral kasutada selleks olemasolevaid asjaomaseid haldusstruktuure.

Liikmesriikidel palutakse koostada või vaadata läbi romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad ja esitada need komisjonile 2011. aasta detsembri lõpuks. 2012. aasta kevadel enne iga-aastast roma platvormi kohtumist hindab komisjon neid strateegiaid ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande saavutatud edu kohta.

5. KONKREETSETE TULEMUSTE SAAVUTAMINE ROMADE JAOKS

Romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate rakendamine ja selle edukus sõltub suurel määral riiklike vahendite tõhususest ja piisavusest. Ainuüksi ELi rahastamisega ei ole võimalik romade olukorda lahendada, kuid komisjon tuletab meelde, et praegu on kuni **26,5 miljardit eurot ELi vahendeid** eraldatud liikmesriikide töö toetamiseks sotsiaalse kaasatuse valdkonnas, sealhulgas romade abistamise toetamiseks³⁷.

2010. aasta aprillis kutsus komisjon³⁸ liikmesriike üles tagama, et olemasolevad ELi vahendid, eelkõige struktuurifondide ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi vahendid, oleksid romade jaoks kättesaadavad. Selle lähenemisviisi kiitis nõukogu heaks 2010. aasta juunis³⁹. Ometi ei kasuta enamik liikmesriike praegu piisavalt olemasolevaid ELi vahendeid romade vajaduste rahuldamiseks.

Edusammude saavutamine käesoleval programmitöö perioodil (2007–2013)...

- Selleks et saada üle raskustest asjakohaste strateegiate väljatöötamisel ja tõhusate meetmete võtmisel seal, kus strateegiad juba olemas, kutsutakse liikmesriike üles muutma oma struktuurifondidest ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist kaasrahastatavaid rakenduskavasid, et toetada paremini romadele suunatud projekte ja viia need kooskõlla romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiatega.
- Komisjon uurib koos liikmesriikidega muudatusi nende rakenduskavades, et võtta arvesse uusi vajadusi, lihtsustada meetmete võtmist ja kiirendada prioriteetide rakendamist, sealhulgas Euroopa Regionaalarengu Fondi muudetud määruses⁴⁰

³⁷ Euroopa Sotsiaalfondile on eraldatud perioodil 2007–2013 võetavate ebasoodsas olukorras olevate isikute, sealhulgas marginaliseeritud romade, sotsiaalmajanduslikuks kaasamiseks 9,6 miljardit eurot ja 172 miljonit eurot on eraldatud konkreetselt romade integratsiooni meetmeteks. Euroopa Regionaalarengu Fondile on sotsiaalse infrastruktuuri valdkonnas kavandatud enam kui 16,8 miljardit eurot.

³⁸ KOM(2010) 133.

³⁹ Nõukogu 7. juuni 2010. aasta järelused, 10058/10+COR 1.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 437/2010, (ELT L 132, 29.5.2010). 9. veebruaril 2011 andis komisjon välja selgitava märkuse, mis käsitles ühist lähenemisviisi Euroopa Regionaalarengu Fondi

ette nähtud elamumajandusega seotud ühtse lähenemisviisi kasutamist. Komisjon vaatab kiiresti läbi kavade muutmise taotlused, mis on seotud romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiatega.

- Liikmesriikide käsutuses on märkimisväärsel hulgal ELi tehnilist abi (4 % kõikidest struktuurifondide vahenditest), millest liikmesriigid olid 2009. aasta lõpuks keskmiselt kasutanud vaid 31 %. Need summad läheksid kaduma, kui neid ei kasutata. Kujundades romasid käsitlevaid riiklike integratsioonistrateegiaid, peaksid liikmesriigid seega kasutama enam ELi tehnilist abi,⁴¹ et parandada haldust, järelevalvet ja hindamist ka romadele suunatud projektide puhul. Nimetatud vahendit saaksid liikmesriigid kasutada ka piirkondlike, riiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonide eksperdiarvamuse saamiseks meetmete ettevalmistamisel, rakendamisel ja järelevalves.
- Selleks et ületada suutlikkusega seotud probleemid, nagu oskusteabe ja haldusasutuste haldussuutlikkuse vähesus ning raskused vahendite koondamisel integreeritud projektide toetamiseks, kutsub komisjon liikmesriike üles usaldama oma programmide teatava osa haldamise ja rakendamise vahendusasutustele, nagu rahvusvahelised organisatsioonid, piirkondlikud arenguasutused, kirikud ja usuorganisatsioonid või kogudused või sellised valitsusvälised organisatsioonid, kellel on tõendatud kogemus romade integratsiooni alal ja kes tunnevad kohaliku tasandi osalejaid⁴². Selles osas võib osutada kasulikuks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võrk⁴³.
- Liikmesriigid peaksid kaaluma ka Euroopa mikrokrediidirahastu „Progress”⁴⁴ kasutamist, mille käsutuses on kokku 100 miljonit eurot ELi vahendeid perioodiks 2010–2013. Komisjoni hinnangul saaks seda summat tulevase kaheksa aasta jooksul suurendada enam kui 500 miljoni euro ulatuses antava mikrokrediidini. Roma kogukonnad on vahendi üks sihtrühmi⁴⁵. Andes roma kogukondadele võimaluse alustada iseseisvat tootmistegevust, võib see inimesi motiveerida järjepidevalt töötama, vähendada sõltuvust sotsiaalabist ja olla inspiratsiooniks tulevastele põlvkondadele.
- Romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate kujundamisel ja rakendamisel julgustatakse liikmesriike kasutama Euroopa sotsiaalse innovatsiooni algatust, mille komisjon käivitas aastal 2011, nagu on ette nähtud juhtalgatusega „Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa

---

finantstoetuse andmisele elamumajandusmeetmete võtmiseks marginaliseerunud kogukondade jaoks ja mille kiitis heaks fondide koordineerimiskomitee.

⁴¹ Dokumentides „Ühtekuuluvuspoliitika: 2010. aasta strateegiaaruanne 2007.–2013. aasta programmide rakendamise kohta”, KOM(2010) 110 ja SEK(2010) 360, on esitatud andmed, et liikmesriigid kasutasid keskmiselt vaid 31 % ulatuses neile ühtekuuluvuspoliitika ettevalmistamise, rakendamise ja järelevalve toetamiseks ette nähtud vahenditest.

⁴² Kooskõlas nõukogu määruse nr 1083/2006 üldist toetust käsitlevate artiklitega 42 ja 43 (ELT L 210, 31.7.2006).

⁴³ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on riiklike majandus- ja sotsiaalkomiteede ning sarnaste organisatsioonide kaudu olemas võrk, mis koosneb riiklikest kontaktpunktidest organiseerunud kodanikuühiskonnas.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 283/2010/EÜ, 25. märts 2010.

⁴⁵ Komisjon juba toetab näiteks väikesemahulise suhteliselt väikesi mikrolaene andva katseprojekti „Kiistprogram” („Väljapääsuprogramm”) raames Ungari roma kogukonda.

tegevusprogramm”. Innovatsioonil põhinev lähenemisviis võib aidata kaasa sotsiaalse kaasamise poliitika tulemuslikkuse parandamisele.

... ja pärast aastat 2013

Kuna romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad peaksid hõlmama perioodi 2011–2020, on oluline kasutada parimal viisil ära rahastamist / vahendeid?, mis tehakse kättesaadavaks uue mitmeaastase finantsraamistikuga. Mitmeaastases finantsraamistikus on esitatud viisid, kuidas tulevase ELi eelarvega toetatakse Euroopa 2020. aasta strateegia eesmäärke.

Algusest peale on Euroopa 2020. aasta strateegias võetud arvesse roma elanikkonna olukorda⁴⁶. Romade integratsiooni toetavad meetmed on osa asjaomastest ELi rahalistest vahenditest, eelkõige ühtekuuluvuspoliitika vahenditest. Valmistades ette ettepanekuid tulevase ühtekuuluvuspoliitika õigusliku raamistiku jaoks, püüab komisjon eelarve läbivaatamise⁴⁷ käigus esitatud orientiiridele ja viienda ühtekuuluvusaruande järeldustele tuginedes kaotada praegused võimalikud piirangud, mis takistavad ühtekuuluvuspoliitika vahendite tõhusat kasutamist romade integratsiooni toetamiseks.

On oluline tagada, et erinevate fondide investeerimisprioriteedid, mida saab kasutada sotsiaalse kaasamise valdkonnas ja vaesusega võitlemisel, toetaksid riiklike reformiprogrammide rakendamist ning romasid käsitlevaid integratsioonistrateegiaid. Lisaks tuleks kehtestada tõhusa ja tulemustele orienteeritud toetuse eeltingimused, sealhulgas parema hindamise abil. Lisaks uuritakse võimalust kasutada positiivseid stiimuleid ebavõrdsuse hüvitamiseks. Samal ajal on menetluste lihtsustamine programmi kasutajate jaoks üks põhielemente, mida komisjon tulevaste ettepanekute koostamisel arvestab. See on eriti oluline romade vajadusi käsitlevate projektide puhul.

6. ROMADE INTEGRATSIOONI EDENDAMINE VÄLJASPOOL ELI: LAIENEMIST OOTAVATE RIIKIDE ERIOLUKORD

Komisjoni laienemisstrateegias⁴⁸ on rõhutatud paljude romade ebakindlat seisundit Lääne-Balkanil ja Türgis. Euroopa Nõukogu hinnangul on piirkonnas 3,8 miljonit roma.

Laienemist ootavates riikides on romade olukord sarnane või on seal veel suuremaid probleeme kui paljudes ELi liikmesriikides: sotsiaalne tõrjutus, segregatsioon ja marginaliseerimine, mis annavad tulemuseks napi hariduse, kroonilise tööpuuduse, piiratud juurdepääsu tervishoiule, eluasemele ja põhiteenustele ning laialt levinud vaesuse. Lisaks on Balkani piirkonna sõdade tõttu paljud roma perekonnad olnud sunnitud kolima muudesse piirkonna riikidesse või Lääne-Euroopasse kui ümberasustatud isikud. Türgis on romade rühmad erinevad, kuid suur osa neist kannatab mitmetasandilise sotsiaalse tõrjutuse all.

---

⁴⁶ Majandus- ja tööhõivepoliitika koondsuunistes (nr 10) on selgelt viidatud romadele. Lisaks esitatakse juhtalgatuses „Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa tegevusprogramm” viisid, kuidas tegeleda romade integratsiooniga vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise üldise poliitika raames. Muudes tööhõivepoliitika suunistega edendatakse tööalast konkurentsivõimet nii, et see aitab kaasa romade sotsiaalrajanduslikule integratsioonile.

⁴⁷ „ELi eelarve läbivaatamine”, KOM (2010) 700.

⁴⁸ Laienemisstrateegia ja peamised väljakutsed aastatel 2010–2011, KOM(2010) 660.

Varasemate ühinemiste käigus saadud kogemused annavad alust arvata, et romade integratsiooni edendamine nõuab tugevamat poliitilist kohustust romasid kaasata, asjaomaste vahendite eraldamist riigieelarvest, paremat kooskõlastatust kõigi asjaomaste rahastajatega, süstemaatilist hindamist ja tõhustatud järelevalvet. ELi romade integreerimise eesmärgid kehtivad ka nende riikide puhul. Nende romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad ja tegevuskavad (mis töötati enamikul juhtudel välja romade kaasamise aastakümne 2005–2015 raames) tuleks kooskõlas nende eesmärkidega läbi vaadata. Türgi peab veel võtma vastu romade kaasamist käsitleva riikliku raamistiku.

Komisjon aitab meelsasti piirkondlikul ja riiklikul tasandil kaasa nimetatud riikide püüetele parandada romade sotsiaalset ja majanduslikku kaasamist järgmistel viisidel:

- parandatud toetuse andmine ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu strateegilistele ja tulemustele orienteeritud riiklikele ja mitme abisaajaga programmidele, mis keskenduvad kogu valdkonda hõlmavale sotsiaalarengule. Komisjon rakendab või kavandab praegu koguväärtuses enam kui 50 miljonit eurot selliseid projekte, mis võivad tuua kasu või osalist kasu roma kogukondadele;
- kodanikuühiskonna osaluse tugevdamine ametlike dialoogide abil romade esindajatega, et nad oleksid kaasatud ja osaleksid poliitika kujundamises, rakendamises ja järelevalves piirkondlikul, riiklikul ja kohalikul tasandil;
- iga riigi tehtud edusammude hoolikas järelevalve romade majandusliku ja sotsiaalse olukorra põhjal ning iga-aastane järeluste esitamine laienemise arenguaruandes.

7. KODANIKUÜHISKONNA VÕIMESTAMINE: ROMADE KAASAMISE EUROOPA PLATVORMI SUUREM ROLL

Romade kaasamise Euroopa platvorm⁴⁹ on kasulik foorum aruteludeks ja kooskõlastatud meetmete võtmiseks kõigi asjaomaste sidusrühmadega: ELi institutsioonid, riikide valitsused, rahvusvahelised organisatsioonid, akadeemilised ringkonnad ja romade kodanikuühiskonna esindajad. Platvorm on palju aidanud kaasa sellele, et nii Euroopa kui ka riikliku tasandi poliitika on muutunud romasid arvestavamaks.

Komisjon on võtnud kohustuse mängida platvormis tugevamat rolli ja suurendada platvormi tähtsust, tuginedes varasematele kogemustele ja sidudes oma töö romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiatega nelja prioriteetse valdkonnaga.

Platvormi abil saavad asjaomased sidusrühmad, eelkõige roma kogukondade esindajad, võimaluse suuremaks osaluseks romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiatega Euroopa raamistikus. Tugevam platvorm aitab liikmesriikidel leida asjaomaseid poliitikavastuseid parimate tavade vahetamise kaudu ja romade kaasamisel kogunud rahvusvaheliste organisatsioonide lähenemisviiside arutamise abil. Samuti annab platvorm tänu roma

---

⁴⁹ Platvormi esimene kohtumine toimus aastal 2009, pärast üldasjade nõukogu 8. detsembri 2008. aasta järeltõu, milles kutsuti komisjoni üles korraldama romade kaasamise valdkonnas heade tavade ja kogemuste vahetamist liikmesriikide vahel, pakkuma toetust analüüsi alal ning edendama koostööd kõigi roma küsimustega seotud osaliste, sealhulgas romasid esindavate organisatsioonide vahel Euroopa integreeritud platvormi raames. Üldasjade nõukogu järeltõud, 15976/1/08 REV 1.

kodanikuühiskonna esindatusele komisjonile tagasisidet kohapeal võetud riiklike meetmete tulemuste kohta.

8. EDUSAMMUDE MÕÕTMINE: LIHTSA JÄRELEVALVEMEHHANISMI LOOMINE

Praegu on raske saada täpseid, üksikasjalikke ja täielikke andmeid romade olukorra kohta liikmesriikides ning määrata kindlaks konkreetset meetmed, mida oleks vaja võtta romade tõrjutuse ja diskrimineerimise kaotamiseks. Ei ole võimalik hinnata, kas sellised meetmed on andnud oodatud tulemusi. Seepärast on tähtis koguda usaldusväärseid andmeid.

Seega on vajalik kehtestada **lihtne järelevalvemehhanism**, millel on selged kriteeriumid, mis tagavad reaalsete tulemuste mõõtmise, selle, et romade integratsiooni suunatud raha on jõudnud lõplike abisaajateni, et romade integratsiooni ELi eesmärkide saavutamisel on toimunud edasimineku ja et romasid käsitlevaid riiklikke integratsioonistrateegiaid on rakendatud.

Komisjon esitab **Euroopa Parlamendile ja nõukogule igal aastal aruande** liikmesriikides roma elanikkonna integratsioonis saavutatud edu ja eesmärkide saavutamise kohta.

Komisjon tugineb aruandes roma majapidamiste uuringu katseprojektile, mille viis läbi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Arenguprogramm koostöös eelkõige Maailmapanga ja põhiõiguste ametiga⁵⁰. Komisjon palub põhiõiguste ametil laiendada seda uurimust kõigi liikmesriikide romadele ja korraldada seda korrapäraselt, et mõõta tulemusi kohapeal. Koostöös asjaomaste asutustega, nagu Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond, kogub põhiõiguste amet andmeid romade olukorra kohta seoses tööhõive, hariduse, tervishoiu ja eluasemega. Andmeid kogutakse ka eriuurimuse kaudu, mida rahastatakse komisjoni teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmenda raamprogrammi teemavaldkonna „Sotsiaalmajandus- ja humanitaarteadused” raames. Kogu selle protsessi vältel austavad komisjon, põhiõiguste amet ja muud liidu ametid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikega 2 liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, sealhulgas piirkondlikule ja kohalikule omavalitsusele.

Komisjon võtab arvesse ka sotsiaalpoliitika valdkonnas avatud koordineerimise meetodi alusel toimuvat tööd ja liikmesriikide muud tegevust, mis põhineb riiklikel romade integratsiooni järelevalvesüsteemidel. Romasid käsitlevate riiklike strateegiate rakendamise põhjalik järelevalve liikmesriikide ja sidusrühmade poolt on kindel meetod, kuidas suurendada läbipaistvust ja vastutusvõimet, et tagada romade integratsiooni võimalikult tõhus mõju.

Riiklikud reformiprogrammid koos Euroopa 2020. aasta strateegia järelevalve ja vastastikuse hindamisega peaksid moodustama täiendava teabeallika edusammude hindamiseks ja liikmesriikide suunamiseks.

Selleks et saada kasulikke andmeid pikas perspektiivis, edendab komisjon koostööd riiklike statistikaametite ja Eurostati vahel, et teha kindlaks meetodid, mille alusel esmajoones kaardistada ELi vähima arenenud mikropiirkonnad, kus enamik marginaliseeritud rühmi, eelkõige romad, elavad. Selline territoriaalne lähenemisviis andmete kogumisele on otseselt oluline võitluses romade vaesuse ja tõrjutuse vastu. Lisaks peaks põhiõiguste amet koostöös

---

⁵⁰ UNDP uurimus, mida kaasrahastas regionaalpoliitika peadirektoraat ja mis töötati välja koos regionaalpoliitika peadirektoraadi, põhiõiguste ameti, Maailmapanga ja OSi-ga (kevad 2011 – tulemused sügisel): hõlmab 11 liikmesriiki (Bulgaariat, Tšehhit, Kreekat, Ungarit, Poolat, Rumeeniat, Slovakkia, Prantsusmaad, Itaaliat, Hispaaniat ja Portugali).

liikmesriikidega töötama välja järelevalvemeetodid, mis võimaldaksid romade olukorra võrdlevat analüüsi kogu Euroopa lõikes.

9. KOKKUVÕTE: 10 AASTAT MUUTUSTE ELLU VIIMISEKS

Käesolev romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiade ELi raamistik annab võimaluse jõudude ühendamiseks kõigil tasanditel (ELi, riiklik, piirkondlik) ja kõigi sidusrühmadega, Sealhulgas romadega, et lahendada üks kõige tõsisemaid sotsiaalprobleeme Euroopas – lõpetada romade tõrjutus. Raamistik täiendab olemasolevaid ELi õigusakte ja poliitikat mittediskrimineerimise, põhiõiguste, isikute vaba liikumise ja lapse õiguste valdkondades⁵¹. Raamistikus esitatakse romade integratsiooni ELi tasandi eesmärgid, mis tuleb saavutada riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Neid edasipüüdlikke eesmärke on võimalik saavutada vaid siis, kui liikmesriigid ning riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud asutused võtavad selge kohustuse ja kaasavad roma kodanikuühiskonna organisatsioonid.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti, nõukogu, ülemkogu, Regioonide Komiteed, ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed kiitma heaks romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiade ELi raamistiku. Enam kui kümme aastat on ELi institutsioonid kutsunud liikmesriike ja kandidaatriike parandama romade sotsiaalseid ja majanduslikke tingimusi. Nüüd on aeg head kavatsused konkreetseteks meetmeteks muuta.

---

⁵¹ Lapse õigusi käsitlev ELi tegevuskava, KOM(2011) 60.

Lisa – Euroopa Nõukogu andmete põhjal koostatud tabel (http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_en.asp)

Euroopa Nõukogu romade ja rändrahvaste osakonna koostatud dokumendis esitatud arvnäitajad							
Euroopa riigid (ELi liikmesriigid)	Koguelanikkond (juuli 2009)	Ametlik arv (viimane rahvaloendus)	Minimaalne hinnanguline arv	Maksimaalne hinnanguline arv	Keskmine hinnanguline arv	% koguelanikkonnast (keskmiselt)	Uuendatud
<i>Austria</i>	8 205 533	Andmed puuduvad	20 000	30 000	25 000	0,30 %	14/09/2010
<i>Belgia</i>	10 414 336	Andmed puuduvad	20 000	40 000	30 000	0,29 %	14/09/2010
<i>Bulgaaria</i>	7 262 675	370 908 (2001)	700 000	800 000	750 000	10,33 %	14/09/2010
<i>Küpros</i>	792 604	560 (1960)	1 000	1 500	1 250	0,16 %	3/08/2009
<i>Tšehhi</i>	10 220 911	11 718 (2001)	150 000	250 000	200 000	1,96 %	14/09/2010
<i>Taani</i>	5 484 723	Andmed puuduvad	1 000	10 000	5 500	0,10 %	3/08/2009
<i>Eesti</i>	1 307 605	584 (2009)	1 000	1 500	1 250	0,10 %	3/08/2009
<i>Soome</i>	5 244 749	Andmed puuduvad	10 000	12 000	11 000	0,21 %	3/08/2009
<i>Prantsusmaa</i>	64 057 790	Andmed puuduvad	300 000	500 000	400 000	0,62 %	14/09/2010
<i>Saksamaa</i>	82 400 996	Andmed puuduvad	70 000	140 000	105 000	0,13 %	14/09/2010
<i>Kreeka</i>	10 722 816	Andmed puuduvad	180 000	350 000	265 000	2,47 %	14/09/2010
<i>Ungari</i>	9 930 915	190 046 (2001)	400 000	1 000 000	700 000	7,05 %	14/09/2010
<i>Iirimaa</i>	4 156 119	22 435 (2006)	32 000	43 000	37 500	0,90 %	14/09/2010

<i>Itaalia</i>	59 619 290	Andmed puuduvad	110 000	170 000	140 000	0,23 %	14/09/2010
<i>Läti</i>	2 245 423	8 205 (2000)	13 000	16 000	14 500	0,65 %	3/08/2009
<i>Leedu</i>	3 565 205	2 571 (2001)	2 000	4 000	3 000	0,08 %	3/08/2009
<i>Luksemburg</i>	486 006	Andmed puuduvad	100	500	300	0,06 %	3/08/2009
<i>Malta</i>	403 532	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009
<i>Madalmaad</i>	16 645 313	Andmed puuduvad	32 000	48 000	40 000	0,24 %	14/09/2010
<i>Poola</i>	38 500 696	12 731(2002)	15 000	60 000	37 500	0,10 %	14/09/2010
<i>Portugal</i>	10 676 910	Andmed puuduvad	40 000	70 000	55 000	0,52 %	14/09/2010
<i>Rumeenia</i>	22 246 862	535 140 (2002)	1 200 000	2 500 000	1 850 000	8,32 %	14/09/2010
<i>Slovakkia</i>	5 455 407	89 920 (2001)	400 000	600 000	500 000	9,17 %	14/09/2010
<i>Sloveenia</i>	2 007 711	3 246 (2002)	7 000	10 000	8 500	0,42 %	3/08/2009
<i>Hispaania</i>	46 157 822	Andmed puuduvad	650 000	800 000	725 000	1,57 %	14/09/2010
<i>Rootsi</i>	9 276 509	Andmed puuduvad	35 000	50 000	42 500	0,46 %	14/09/2010
<i>Ühendkuningriik</i>	60 943 912	Andmed puuduvad	150 000	300 000	225 000	0,37 %	14/09/2010
<i>ELis kokku</i>					6 172 800	1,73 %	
(Kolmandad riigid)							
<i>Albaania</i>	3 619 778	1261 (2001)	80 000	150 000	115 000	3,18 %	14/09/2010

<i>Andorra</i>	72 413	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009
<i>Armeenia</i>	2 968 586	Andmed puuduvad	2 000	2 000	2 000	0,07 %	3/08/2009
<i>Aserbaidžaan</i>	8 177 717	Andmed puuduvad	2 000	2 000	2 000	0,02 %	3/08/2009
<i>Valgevene</i>	9 685 768	Andmed puuduvad	10 000	70 000	40 000	0,41 %	14/09/2010
<i>Bosnia ja Hertsegoviina</i>	4 590 310	8 864 (1991)	40 000	60 000	50 000	1,09 %	14/09/2010
<i>Horvaatia</i>	4 491 543	9 463 (2001)	30 000	40 000	35 000	0,78 %	14/09/2010
<i>Gruusia</i>	4 630 841	1 744 (1989)	2 000	2 500	2 250	0,05 %	3/08/2009
<i>Island</i>	304 367	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009
<i>Kosovo*</i>	2 542 711	45 745 (1991)	25 000	50 000	37 500	1,47 %	14/09/2010
<i>Liechtenstein</i>	34 498	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009
<i>„Endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia”</i>	2 061 315	53 879 (2002)	135 500	260 000	197 750	9,59 %	14/09/2010
<i>Moldova</i>	4 324 450	12 280 (2004)	15 000	200 000	107 500	2,49 %	14/09/2010
<i>Monaco</i>	32 796	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009
<i>Montenegro</i>	678 177	2 826 (2003)	15 000	25 000	20 000	2,95 %	14/09/2010
<i>Norra</i>	4 644 457	Andmed puuduvad	4 500	15 700	10 100	0,22 %	3/08/2009
<i>Venemaa Föderatsioon</i>	140 702 094	182 617 (2002)	450 000	1 200 000	825 000	0,59 %	14/09/2010
<i>San Marino</i>	29 973	Andmed puuduvad	0	0	0	0,00 %	3/08/2009

<i>Serbia (v.a Kosovo)</i>	7 334 935	108 193 (2002)	400 000	800 000	600 000	8,18 %	14/09/2010
<i>Šveits</i>	7 581 520	Andmed puuduvad	25 000	35 000	30 000	0,40 %	14/09/2010
<i>Türgi</i>	71 892 807	4 656 (1945)	500 000	5 000 000	2 750 000	3,83 %	14/09/2010
<i>Ukraina</i>	45 994 287	47 917 (2001)	120 000	400 000	260 000	0,57 %	14/09/2010
<i>Kolmandad riigid kokku</i>					5 084 100	1,63 %	
<i>Euroopas kokku</i>					11 256 900		

*ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1244/99 kohaselt